

تحلیل محتوی کتاب درسی زبان انگلیسی پایه نهم بر اساس فرهنگ و هویت ایرانی - اسلامی

**A Content Analysis of the Ninth Grade English Textbook
according to Iranian-Islamic Culture and Identity**

تاریخ دریافت مقاله: ۱۶/۰۱/۱۳۹۵؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴/۰۸/۱۳۹۵

M. Ghiyasiyan
F. Seraj
M. Bahreini

دکتر مریم السادات غیاثیان^۱

فرشته سراج^۲

مسعود بحرینی^۳

Abstract: Cultural patterns could be expressed explicitly in the language and language teaching. Today the educational content of English textbooks has become a cultural tool which conveys the cultural content. This article examines the cultural content of ninth grade English textbook from the viewpoint of Iranian-Islamic culture, target culture and international culture. This analysis is conducted based on Brown (2012), Lee (2009), and cultural ubcaggøssss of aa va Addakan poqpoaa (2007). The research method is text based, non-experimental and descriptive, which is done based on content analysis. The corpus included ninth grade English textbook (prospect 3) with relevant workbook, published in 2015 (first edition). The units of analysis include vocabulary, visual and image themes and texts. The findings revealed categories of words, images and text including 427 cultural cases: 315 cases of which equivalent to 73.77% include culture and Iranian-Islamic culture and identity.

Key words: Iranian-Islamic culture, target culture, international culture, English curriculum teaching, content analysis

چکیده: الگوهای فرهنگی می‌توانند صراحتاً در زبان و آموزش زبان بیان شوند. محتوای آموزشی زبان انگلیسی امروزه به ابزاری فرهنگی مبدل گشته است که آموزش پنهانی را به همراه دارد. این مقاله با هدف واکاوی فرهنگ و هویت ایرانی - اسلامی، فرهنگ مقصد و فرهنگ بین‌الملل کتاب زبان انگلیسی پایه نهم متوسطه اول را بر اساس مدل براون (۲۰۱۲)، لی (۲۰۰۹) و زیر مقوله‌های فرهنگی، طرح پیشنهادی داوری اردکانی (۱۳۸۶) بررسی می‌نماید. روش تحقیق، متن بنیاد، غیرآزمایشی و توصیفی است که بر اساس تحلیل محتوی صورت می‌پذیرد. نمونه آماری تحقیق کتاب زبان انگلیسی پایه نهم متوسطه اول (prospect3) همراه با کتاب کار مربوطه، چاپ ۱۳۹۴ (چاپ اول) است. واحدهای تحلیل شامل واژگان، تصاویر و متون خواندنی، شنیدنی هستند. نتایج تحلیل محتوی نشان می‌دهد که برآیند مقولات واژگانی، تصویری و متنی شامل ۴۲۷ مورد فرهنگی است که ۳۱۵ مورد معادل ۷۳.۷۷٪ دربردارنده فرهنگ و هویت ایرانی - اسلامی است.

کلیدواژه‌ها: فرهنگ ایرانی - اسلامی، فرهنگ مقصد، فرهنگ بین‌الملل، برنامه درسی آموزش زبان انگلیسی، تحلیل محتوی

m_ghiasian@pnu.ac.ir

fr.seraj@gmail.com

masoudbahreyni1363@gmail.com

۱. دانشیار گروه زبان‌شناسی و زبان های خارجی دانشگاه پیام نور

۲. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه پیام نور

۳. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه پیام نور

مقدمه

زبان پاره‌ای از فرهنگ^۱ مردم و مهم‌ترین وسیله برای ایجاد ارتباط میان افراد اجتماع است و بی‌شک یادگیری هر زبانی مسائل فرهنگی را نیز در برخواهد داشت. یادگیری فرهنگ زبان‌های دیگر فرایندی است که از آموزش زبان جدانشدنی است. براون^۲ (۲۰۰۷) فرهنگ در یادگیری زبان دوم را فرایندی می‌داند که بین فرهنگ‌های مختلف معناهای مشترک ایجاد می‌نماید و در طی سالیان یادگیری زبان ادامه می‌یابد و عمیقاً در اصول، تفکرات، احساس و عملکرد فرد نفوذ می‌کند. فرهنگ در آموزش و پرورش دانش‌آموزان نیز جایگاهی مهم دارد به گونه‌ای که استابز^۳ معتقد است فرهنگ ابزاری در برنامه درسی می‌باشد و هر برنامه درسی منتخبی از یک فرهنگ است و شاگردان باید فرهنگی را که در آن زندگی می‌کنند را بیاموزند (۱۳۸۴). یاسین و ریچه^۴ (۲۰۱۲) معتقدند که تماس فرهنگی در کتب زبان‌آموزی ابزاری است که توانش ارتباط بین‌فرهنگی را تقویت می‌کند. بسیاری فرهنگ را مجموعه‌ای از عقاید، رسوم، مهارت‌ها و هنر می‌دانند که در بین گروه خاصی از مردم رایج است، اما براون به نقل از کاندون^۵ فرهنگ را نظامی می‌داند که از الگوهای در هم تنیده‌ای شکل گرفته است و فراتر از دانش و آگاهی افراد جامعه است که این عوامل فرهنگی رفتار افراد آن جامعه را کنترل می‌نماید (۱۳۸۶). افرادی چون لارسون و اسمالی^۶ فرهنگ را شالوده حیات افراد جامعه می‌دانند که رفتار آدمی را در یک جامعه هدایت می‌کند (همان). در نگاه اول یادگیری زبان، مطالعه فرهنگ افرادی است که به آن زبان صحبت می‌کنند. نقش زبان انگلیسی به عنوان یک زبان میانجی^۷ جهانی، این زمینه را بوجود می‌آورد که فرهنگ انگلیسی نیز ترویج یابد. حال این مسئله وجود دارد که آیا قالب محتوای فرهنگی انگلیسی به عنوان زبان میانجی می‌تواند بر حسب نیاز زبان‌آموزان باشد یا نیازهای زبانی مرتبط با فرهنگ است؟ آیا انگلیسی می‌تواند ابزاری برای هویت‌های فرهنگی

1. Culture
2. Brown, H. Douglas (1941)
3. Michel Stubbs
4. Yassine & Riche
5. Condon
6. Larson & Smally
7. Lingua Franca

تحلیل محتوی کتاب درسی زبان انگلیسی پایه نهم بر اساس فرهنگ و ...

محلی و یا برای فرهنگ جهانی باشد؟ آیا چنین فرهنگی می‌تواند بی‌طرف باشد یا به ناچار ارزش‌ها و باورهای جوامعی که زبانشان را اخذ کرده است به همراه دارد؟ (کوک، ۲۰۰۳).

تحقیقات داخلی و خارجی زیادی در مورد تحلیل فرهنگی کتب آموزش درسی و غیردرسی زبان انگلیسی صورت پذیرفته است که در ادامه به چند مورد مرتبط پرداخته می‌شود. رشیدی، میهمی (۲۰۱۶) محتوی فرهنگی کتب آموزش زبان انگلیسی را بر اساس مدل کاپرو (۱۹۹۲) بررسی نموده‌اند. هدف تحقیق آنها دو مورد بوده است: بررسی محتوی فرهنگی و عناصر آن در کتب درسی. آنها کتاب‌های مدارس متوسطه را برای مطالعه خود انتخاب نموده‌اند و با روش تحلیل محتوی این کتاب‌ها نتیجه گرفته‌اند که رویکرد و میزان توجه کتب درسی انگلیسی به محتوی فرهنگی زبان اول، دوم و بین‌المللی با بکدیگر متفاوت است، به گونه‌ای که در بعضی از کتب به فرهنگ مبداء توجه بیشتر شده است و در برخی دیگر به فرهنگ مقصد و با بین‌الملل. کانل (۲۰۱۶) موضوع فرهنگ در کتب زبان خارجی را با این هدف بررسی نموده است که کتب درسی چگونه فرهنگ زبان خارجی را نشان می‌دهند؟ وی معتقد است که کتب درسی آثاری هستند که ایدئولوژی خاص هر فرهنگ را انتقال می‌دهند و افراد مختلف به مقوله‌های فرهنگی و کتب درسی به عنوان یک حقیقت جاری در اجتماع نگاه می‌کنند. وی ضمن یک تحلیل کیفی به این نتیجه رسیده است که گفتمان یک کتاب درسی نمایانگر فرهنگ یک جامعه می‌باشد و نقش معلم و فراگیر در شیوه انتقال این فرهنگ بسیار مهم است. درولو، میشل (۲۰۱۵) میزان ادراک زبانی فراگیران را با توجه به مقوله‌های زبان، فرهنگ و فراگیری در سطوح پیشرفته زبان، در آموزش زبان اسپانیایی را مورد بررسی و تحلیل قرار داده‌اند. ایشان در یک مطالعه اکتشافی با استفاده از پرسش‌نامه عنوان می‌دارند که فرهنگ اغلب به عنوان مجموعه‌ای از محصولات، رفتارها، وقایع تاریخی، و آداب و رسوم گره خورده به یک کشور تصور شده است. احمدی صفا، مرادی، حمزوی (۲۰۱۵) چشم انداز آموزش و فراگیری بالقوه معلمان و فراگیران ایرانی را در فراگیری زبان انگلیسی به عنوان یک زبان خارجی در مجموعه کتاب‌های تاپ ناچ بررسی نموده‌اند و این موضوع را با توجه به گسترش توانش بین‌فرهنگی این گروه‌ها در نظر گرفته‌اند. از نظر ایشان گسترش توانش بین‌فرهنگی این مجموعه‌های زبان‌انگلیسی در میان فراگیران و معلمان مقبولیت بالایی دارد. چرا که محتوی

فرهنگی این مجموعه‌ها دارای آگاهی فرهنگی، دانش فرهنگی، نگرش فرهنگی، مهارت‌های بین‌فرهنگی و فهم موضوعات میان فرهنگی می‌باشد. بنابراین معلمان در کنار توجه به مسائل آموزش زبان و مهارت‌ها و توانایی‌های زبانی باید به فهم مسائل فرهنگی نیز توجه نمایند. فورمن (۲۰۱۴) در پژوهشی چگونگی واکنش معلمان محلی به مقوله فرهنگ و زبان انگلیسی به عنوان زبانی جهانی را بررسی نموده است و این موضوع را در کتب زبان خارجی در نظر می‌گیرد. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد که این کتاب‌ها تاثیر مهمی روی فراگیران از لحاظ فرهنگی دارد و این موضوع را به شیوه مصاحبه و نظارتی در کلاس‌های درس توسط معلمان بررسی نموده است. قانم (۲۰۱۵) با روش تحقیق مورد پژوهی کیفی، موضوع تدریس در کلاس‌های زبان خارجی را با هدف چگونگی تاثیر سخنوران بومی و غیر بومی زبان آلمانی در تدریس فرهنگ زبان مورد مطالعه قرار داده است. وی ضمن بررسی پیچیدگی‌های مرتبط با مدرسان زبان در تحصیلات تکمیلی به این نتیجه دست یافته است که مسئله هویت معلم به عنوان یک سخنور بومی یا غیر بومی باید در آموزش به دقت مد نظر قرار داده شود چرا که این موضوع در تدریس زبان خارجی بسیار مهم است. طیبی، زارع (۲۰۱۴) با استفاده از پرسشنامه از جامعه آماری ۴۲۰ فراگیر، نگرش فراگیران ایرانی را نسبت به مسائل فرهنگی در کتب زبانی که براساس فرهنگ غرب نوشته شده‌اند را بررسی نموده‌اند. ایشان منطق و بنیاد مطالعه خویش را بر مبنای رهنمودهای رهبر انقلاب، آیت‌الله خامنه‌ای در سال‌های ۲۰۱۳، ۲۰۱۲ و ۲۰۱۴ درباره گسترش علوم انسانی و اجتماعی قرار داده‌اند. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که نگرش فراگیران ایرانی نسبت به مسائل فرهنگی در این کتب مثبت بوده و با افزایش دانش و مهارت‌های زبانی، افراد نسبت به فرهنگ مقصد نگرش واقع بینانه‌تری را به دست می‌آورند. بالغی زاده و صانعی مقدم (۲۰۱۳) با هدف بررسی چگونگی آموزش فرهنگ در کلاس درس، آن را با استفاده از روش مشاهده و مصاحبه بررسی نموده است. به این منظور نظرات و عقاید سه تن از معلمان را در رابطه با شیوه‌های تدریس فرهنگ و آموزش آن به فراگیران واکاوی نموده‌اند. نتایج مطالعه آنها نشان می‌دهد که درباره چگونگی و چرایی تدریس فرهنگ بین معلمان مورد مطالعه تفاوت‌های بارزی وجود دارد. زارعی، خالصی (۲۰۱۱) در پژوهشی موضوع بار فرهنگی را در کتاب‌های درسی زبان انگلیسی بررسی نموده‌اند. ایشان این

تحلیل محتوی کتاب درسی زبان انگلیسی پایه نهم بر اساس فرهنگ و ...

مطالعه را در کتاب‌های اینترچنج مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و عنوان نموده‌اند که این تحقیق با هدف بررسی تراکم فرهنگی در کتب درسی بین‌المللی زبان انگلیسی صورت پذیرفته است. تحلیل آنها نشان می‌دهد که موضوع "ارزش" به عنوان یک مولفه مهم در این مجموعه کتاب‌ها از این موارد تشکیل شده است: "سرگرمی، آزادی‌خواهی، مصرف‌گرایی و تلقین ارزش‌های غربی". هنجار به عنوان یکی دیگر از مولفه‌های مهم، از موضوع دوستی بین پسران و دختران حاصل می‌شود. نهادهای اجتماعی شامل مجموعه‌های سرگرمی، تجاری، ورزشی، آموزشی و غیره می‌باشد. محصولات فرهنگی شامل اشتغال، لباس‌ها، نام‌ها، موسیقی، ورزش، هنر، مشاهیر، مواد غذایی، ابزارها، و آموزش و پرورش هستند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد کتاب‌های درسی مصنوعاتی هستند که به شدت مبتنی بر پیش فرض‌های فرهنگی و تعصبات قومی می‌باشند. احمد و ناری کومبس^۱ (۲۰۱۱) کتب درسی را با روش تحلیل محتوی و با هدف تعیین مولفه‌های فرهنگی بررسی کرده‌اند. آنها موضوع حساسیت فرهنگی را از سوی نویسندگان کتب مورد تاکید قرار داده و عنوان نموده‌اند که دیدگاه‌های فرهنگی قابل قبول در برخی از جوامع ممکن است در جوامع دیگر پذیرفتنی نباشند. از نظر ایشان کتب درسی از دو جنبه برای فراگیران جالب توجه است: ۱- فرهنگی ۲- زبانی. از این لحاظ دو فرهنگ ممکن است با یکدیگر تطابق داشته یا اینکه متفاوت باشند. به همین دلیل قبل از تالیف هر مجموعه درسی نگارندگان باید موارد مشکل‌آفرین را در هر فرهنگ بررسی و شناسایی نموده و تغییرات مقتضی را جهت موثرتر بودن کتاب‌ها انجام بدهند. کوالا^۲ (۲۰۰۲) نقش تحلیل محتوی را در مطالعات فرهنگی بررسی نموده است. وی معتقد است که ناسازگاری مطالعات فرهنگی و تحلیل‌های مبتنی بر متن امروزه غیرقابل دفاع می‌باشد. هدف از تحقیق گیدرا^۳ (۲۰۰۹) بررسی محتوای کتب درسی بین‌رشته‌ای علوم انسانی در دوره لیسانس است تا از محتوی برنامه درسی آگاهی یابد و دریابد که چگونه دیدگاه نویسنده محتوی را شکل می‌دهد. وی نشان داده‌است که چگونه یک نگارنده محصول خود که همان محتوی درسی می‌باشد را طراحی کرده و شکل می‌دهد. وی نوعی روند رو به افزایش را در "تنوع محتوی" در میان تمام نویسندگان مشاهده

1. Ahmed & Nancy-Combers

2. Kovala

3. Guidera

نموده و از این دیدگاه محتوای کتاب‌های درسی را در توالی زمانی مقایسه کرده است. هدف پژوهش توپراک و آکسویالپ^۱ (۲۰۱۴) دو موضوع بوده است: بررسی دامنه مسائل فرهنگی از نظر محتوا و تعداد در کتب درسی و همینطور بررسی توزیع نمادهای فرهنگی در بین کشورهای انگلیسی زبان. آنها با بررسی کیفی محتوا به اهمیت ابعاد بین فرهنگی ارتباطات در قرن ۲۱ اشاره کرده‌اند و معتقدند که این موضوع چالش‌هایی را در آموزش انگلیسی به عنوان زبان خارجی در آموزش و پرورش بین‌المللی به وجود آورده است. نتایج بررسی آنها این نکته را مشخص نموده است که فراگیران در جریان یادگیری به نوعی آگاهی بین فرهنگی دست می‌یابند و قادر هستند که در شرایط فرهنگی متفاوت ارتباط برقرار نمایند. بنابراین میان فرهنگ‌ها پیوندهایی برقرار می‌شود و این پیوندها از طریق کتب درسی و محیط‌های بین فرهنگی رشد می‌یابد. کتابی و طالبی نژاد (۱۳۸۸) در پژوهشی کتاب‌های زبان انگلیسی دبیرستان را بررسی نموده‌اند و الگوهای فرهنگی - اجتماعی ارائه شده در این کتب را تجزیه و تحلیل کرده‌اند. از نظر ایشان این موضوع در برنامه آموزش زبان بسیار مهم است و از آنجایی که در نظام آموزشی ایران تنها کتب درسی ارائه شده توسط آموزش و پرورش در برنامه درسی جای دارند مدرسین زبان مجال و رغبتی برای استفاده از سایر منابع را ندارند. اما با توجه به نیازهای آموزشی یادگیری زبان دوم یا خارجی، افراد به آموزشگاه‌های غیر دولتی، خصوصی و ... جهت یادگیری زبان، روی می‌آورند و این در حالی است که نوعی چندگانگی میان این نوع سیستم‌ها به وجود می‌آید. هیلارد^۲ (۲۰۱۴) با رویکردی انتقادی چهار کتاب آموزش زبان انگلیسی را از لحاظ فرهنگی بررسی نموده است. وی به مهارت ارتباطی بین-فرهنگی در جامعه جهانی امروز اشاره نموده و عنوان می‌کند که مطالعه موضوع‌ها، تصاویر، صوت‌ها، ایده‌ها و عقاید، اطلاعات و فعالیت‌های فرهنگی در تجزیه و تحلیل کتب درسی زبان انگلیسی بسیار مهم می‌باشد. وی تاکید می‌کند که ناشران این کتاب‌ها باید مسائل فرهنگی را در رابطه با تمامی گروه‌های اجتماعی به ویژه اقلیت‌ها در منابع خود بهبود بخشیده و لهجه‌های مختلف را در فایل‌های صوتی مربوط به کتاب‌ها لحاظ نمایند. به همین ترتیب مدرسان و

1. Toprak & Aksoyalp
2. Hilliard

تحلیل محتوی کتاب درسی زبان انگلیسی پایه نهم بر اساس فرهنگ و ...

مسئولین امر نیز باید ارزش‌ها، هنجارها و اطلاعات فرهنگی موجود در هر کتاب را ضمن تدریس مد نظر قرار دهند. اولاجیده^۱ (۲۰۱۰) در پژوهشی ابعاد مسائل فرهنگی را در دو کتاب درسی انگلیسی^۲ در آموزش ابتدائی نیجریه را بررسی نموده است. یافته‌های وی نشان می‌دهد که دو کتاب مورد بررسی به نکات فرهنگ بومی و بین‌المللی بر اساس برنامه درسی کشور نیجریه توجه نموده‌اند، اما اینکه چقدر فرهنگ بومی و بین‌المللی کاربردی و درونی شود، نکته‌ای است که دست‌اندرکاران آموزشی باید به آن توجه نمایند. اوکاوا (۲۰۱۶) با هدف بررسی توجه نظام آموزش و پرورش ژاپن به مصادیق بینافرهنگی، کتب زبان انگلیسی دبیرستان را در ژاپن، تحلیل نموده است و دریافته است که توجه به فرهنگ بومی و مقصد بسیار قابل توجه بوده است اما میزان توجه به مسائل بینافرهنگی ناکافی بوده است و دست‌اندرکاران آموزشی باید برای بالا بردن درک بینافرهنگی توجه لازم را در تدوین کتب درسی بنمایند. پایان نامه ارشد رضایی (۱۳۹۴) با روش تحلیل محتوی مولفه‌ها و نمادهای فرهنگ ایرانی- اسلامی و فرهنگ بین‌الملل را در کتاب زبان انگلیسی پایه هفتم بررسی نموده است. نتایج تحقیق وی که با روش تحلیل محتوی صورت پذیرفته نشان می‌دهد که توجه به فرهنگ ایرانی- اسلامی در کتاب زبان انگلیسی هفتم بسیار پررنگ است درحالی‌که توجه به فرهنگ بین‌الملل کم بوده است. به طور مثال وی دریافته است که تمام نام‌ها و نام خانوادگی‌ها در این کتاب ایرانی و اسلامی بوده است (همان). رضایی معتقد است که توجه دست‌اندرکاران تالیف کتاب به فرهنگ بومی، توجهی افراط گونه بوده است، زیرا استانداردهای علمی مانند مدل کروم (۱۹۸۵) توجه به فرهنگ، رویکردی متعادل نبوده است (همان).

فرهنگ و واکاوی آن در کتب درسی از ابعاد مختلف قابل بررسی است. بررسی آثار مرتبط با تجزیه و تحلیل فرهنگی در کتب درسی نشان‌دهنده دو چارچوب کلی است. یک جنبه، دیدگاهی بین‌المللی است که در همه فرهنگ‌ها قابل بررسی است، مانند دیدگاه بروان (۲۰۱۲) و لی (۲۰۰۹) و دیگری نگرش بومی به فرهنگ و زیر مقوله‌های آن. به طور مثال زیرمقوله‌های فرهنگی در کشورهای اروپایی با کشورهای آسیایی بسیار متفاوت است، به گونه‌ای که زیر

1. Olajide

2. gggePPPIPPPa y Schoo nngiihhPupi oo ok 1 & Longman Advanggg Pmmay nng hh Pupi oo ok 1

مقوله‌ها از کشوری به کشور دیگر نیز دارای تفاوت است. در این پژوهش به هر دو دیدگاه پرداخته می‌شود. ابتدا بر اساس مدل براون (۲۰۱۲) موارد واژگانی، تصویری و مضامین در سه دسته فرهنگ مقصد، فرهنگ مبدا و فرهنگ بین‌الملل دسته‌بندی می‌گردند (عرفانی، ۲۰۱۴)، همچنین موارد فرهنگی بر اساس عناصر فرهنگ بزرگ^۱ (کلان) و فرهنگ کوچک^۲ (خرد) بررسی می‌گردند. عناصر فرهنگ بزرگ مانند هنر، موسیقی، فیلم، تکنولوژی، ادبیات و عناصر کوچک مانند، غذا، پوشاک، رسوم و آیین‌ها (لی، ۲۰۰۹). سپس بر اساس طرح پیشنهادی اردکانی (۱۳۸۶) برای مقوله‌های فرهنگی مانند آداب و رسوم، شخصیت‌ها، دین و ...، طبقه‌بندی نهایی صورت می‌پذیرد. این طبقه‌بندی آماری نشان خواهد داد که میزان توجه کتاب درسی مورد مطالعه به مقوله فرهنگ و هویت ایرانی - اسلامی و دیگر فرهنگ‌ها چقدر است. براون (۲۰۱۲) معتقد است که آموزش زبان انگلیسی حاوی سه نوع فرهنگ مبدا، مقصد و بین‌المللی است و کاپرو و اسمیث نقل شده در (رضایی، ۱۳۹۴) نیز بر این باورند که الگوی آموزش زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌الملل و تقویت توانش بینا فرهنگی و توجه متعادل به نمادهای فرهنگ بومی و دیگر فرهنگ‌ها ضرورتی اجتناب ناپذیر است. داوری اردکانی (۱۳۸۶) نمادهای فرهنگ ایرانی را در تحقیقی میدانی، با پرسشنامه از ۸۲۳ نفر از افراد ساکن در تهران، موارد ۲۰ گانه ذکر کرده‌است که شامل: فرهنگ (آداب و رسوم، اعیاد، جشن‌ها، لباس و غذای ایرانی)، خصوصیات اخلاقی، شناسنامه ایرانی، آثار باستانی، اساطیر ایرانی، پرچم، دین، ورزش‌های ایرانی، قومیت، سرود ملی، جغرافیا، مکان‌ها، کشاورزی، اقتصاد، هنر، زبان فارسی، ادبیات، مشاهیر، تاریخ و تمدن، و سیاست می‌باشند (همان).

کتاب‌های درسی اسناد رسمی و معتبری می‌باشند که ارزش‌های فرهنگی، دینی، اجتماعی و ... یک جامعه را نشان می‌دهد. مطالعه و تعیین نتایج این تحقیق می‌تواند منبعی برای دست-اندرکاران آموزشی، تالیف کتب درسی و فرهنگی باشد تا در تدوین منابع درسی، آموزشی و اطلاعاتی به معیارهای فرهنگ پنهان و آشکار ایرانی - اسلامی و دیگر فرهنگ‌ها رویکردی علمی داشته باشند. از سویی دیگر کتب درسی موجودیت و ماهیتی پویا دارند که شرط

1. Big Culture (C)
2. Small Culture (C)

تحلیل محتوی کتاب درسی زبان انگلیسی پایه نهم بر اساس فرهنگ و ...

اثرگذاری محتوی آموزشی است، نتایج تحلیل این محتوی می‌تواند به اثربخشی آموزشی کتب درسی کمک نماید. از آنجا که در سیستم آموزشی ایران، کتب درسی مهمترین و اصلی‌ترین منبع آموزش است بررسی و تحلیل همه جانبه آن ضرورتی اجتناب ناپذیر برای بالا بردن استانداردهای آموزشی است، بر اساس موارد ذکر شده سوالات پژوهش شامل دو پرسش ذیل است:

۱- مصادیق فرهنگ مبدا، بین الملل و بینا فرهنگی کدامند و چه میزان به آنها در کتاب مذکور توجه شده است؟

۲- مصادیق فرهنگ و هویت ایرانی- اسلامی در کتاب زبان انگلیسی پایه نهم کدامند؟ چه میزان به آن توجه شده است؟

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق، متن بنیاد، غیر آزمایشی و توصیفی است که بر اساس تحلیل محتوی صورت می‌پذیرد. تحلیل محتوا مورد استفاده در این پژوهش از نوع تحلیل مقوله‌ای^۱ و روشی از تحلیل است که محتوای کیفی مشاهدات، تحقیقات تاریخی و اسناد متنی را با روشی کمی بررسی می‌کند (فتوحی). این روش، مطالعه‌ای عینی، کمی و نظام‌مند محتوی پیام برای دستیابی به تفسیر پیام است. استفاده از ابزارهای کمی برای تحلیل محتوای پیام‌ها و تبدیل آن‌ها به کمیت‌های قابل اندازه‌گیری اعتبار این روش را افزایش داده است. جامعه آماری تحقیق کتاب زبان انگلیسی پایه نهم متوسطه اول (prospect3) همراه با کتاب کار مربوطه، چاپ ۱۳۹۴ (چاپ اول) است. نمونه آماری کل کتاب‌های مذکور است. واحدهای تحلیل شامل واژگان، مضامین^۲ دیداری، شنیداری و تصاویر هستند. در بخش واژگان، تمام لغاتی که دارای مضمونی فرهنگی هستند به صورت درس به درس بررسی می‌شوند. از ۲۵۸ تصویر کتاب دانش‌آموز ۱۰۰ تصویر و از ۱۱۹ تصویر کتاب کار، ۶۴ تصویر دارای بار فرهنگی هستند که بر اساس زیر مقوله‌های فرهنگی

1. Categorical

۲. مضامین واحدهای معنی‌دار یک متن هستند.

بررسی می‌شوند. در بخش مضامین نیز فقط متون خواندنی در قالب گفتگو و متن خواندنی پرداخته می‌شود و جملات تمرین‌ها که دارای بافت متنی نبوده‌اند، بررسی نمی‌گردد.

بررسی نمادها و مولفه‌های فرهنگی در کتاب "Prospect3"

با تغییر نظام آموزشی و برقراری نظام ۳-۳-۶، آموزش درس زبان انگلیسی نیز دستخوش تغییرات بنیادینی گردید. این تغییرات هم مربوط به انتخاب پایه‌های علمی آموزش زبان و هم مربوط به آغاز آموزش زبان خارجی در مدارس است. بر اساس نظام جدید آموزشی، دانش آموزان از پایه هفتم (از سن ۱۳ سالگی) تا پایه دوازدهم زبان انگلیسی را آموزش می‌بینند. پایه‌های علمی آموزش کتب جدید در بر اساس توانایی برقراری ارتباط شکل گرفته است. آموزش زبان به شیوه ارتباطی را می‌توان به عنوان مجموعه‌ای از اصول^۱ مرتبط با اهداف آموزش زبان، چگونگی یادگیری زبان به وسیله یک زبان‌آموز، انواع فعالیت‌های کلاسی که به بهترین وجه یادگیری را تسهیل کنند، و نقش فراگیر و معلم در کلاس درس قلمداد نمود. در آموزش زبان به شیوه ارتباطی، هدف تمرکز بر توانش ارتباطی^۲ می‌باشد (فریمن، ۲۰۱۱). کتاب زبان انگلیسی نهم شامل ۶ درس، سه بخش تمرین مروری و یک بخش فرهنگ تصویری در ۱۳۳ صفحه می‌باشد. کتاب کار نیز در همین راستا شامل ۶ بخش در ۹۵ صفحه است. همراه این دو کتاب، لوح فشرده صوتی، فلش کارت معلم، کتاب معلم و لوح فشرده آموزش معلمان (بر فراز آسمان) نیز ضمیمه می‌باشد.

در ادامه همان‌گونه که در بخش روش تحقیق توضیح داده شد، واژگان، تصاویر و متون بر اساس سه دسته بندی فرهنگ مبداء (فرهنگ ایرانی، اسلامی)، فرهنگ مقصد (فرهنگ کشورهای مهم انگلیسی زبان مانند انگلیس و آمریکا) و فرهنگ بین‌المللی (دیگر فرهنگ‌ها به غیر از فرهنگ مبداء و فرهنگ مقصد) دسته بندی شده‌اند و سپس موارد و مولفه‌های لیست شده به صورت جزئی‌تر بر اساس موارد ۲۰گانه فرهنگی از جمله، آداب و رسوم، سنن، شخصیت‌ها و ... طبقه بندی گشته‌اند. بررسی تصاویر، واژگان و متون کتاب دانش آموز و کار

1 . Principles

2 . Communication Competence

تحلیل محتوی کتاب درسی زبان انگلیسی پایه نهم بر اساس فرهنگ و ...

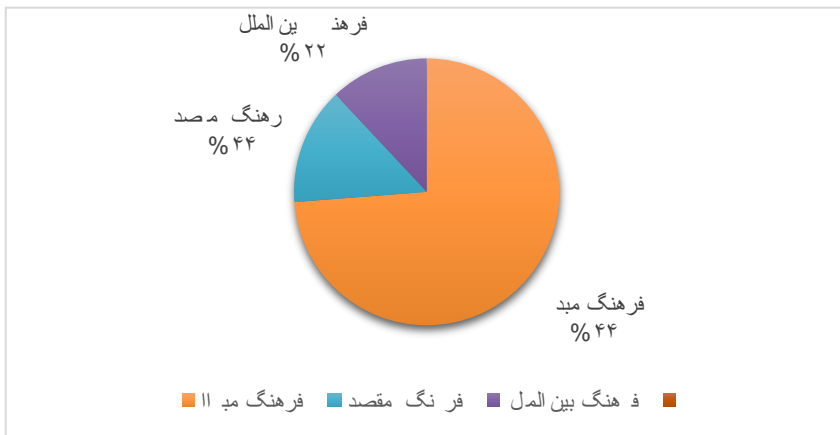
بر اساس دیدگاه براون (۲۰۱۲): در جدول شماره (۱) آمده است و نمودار مربوط به آن در نمودار (۱) نشان داده شده است:

جدول (۱): فراوانی نمادهای فرهنگ مبداء، مقصد و بین الملل در کتاب درسی

ابعاد بررسی	فراوانی درصد	فرهنگ مبدأ (ایرانی - اسلامی)		فرهنگ مقصد (انگلیسی)		فرهنگ بین الملل	
		SB ¹	WB ²	SB	WB	SB	WB
واژگان	F P	۷۷ ٪۳۴	۶۲ ۲۷/۴۳٪	۲۱ ۹/۲۹٪	۳۳ ۱۴/۶۶٪	۲۰ ۸/۸۴٪	۱۳ ۵/۷۵٪
تصاویر	F P	۸۷ ۵۳/۰۴٪	۶۰ ۳۶/۵۸٪	۶ ۳/۶۵٪	۰	۷ ۴/۲۶٪	۴ ۲/۴۳٪
مضامین / متون	F P	۲۲ ۵۹/۴۵٪	۷ ۱۸/۹۱٪	۱ ۲/۷۰٪	۰	۴ ۱۰/۸۱٪	۳ ۸/۱۰٪
جمع فراوانی درصد		۱۸۶	۱۲۹	۲۸	۳۳	۳۱	۲۰
		۳۱۵ ۷۳/۷۷٪	۶۱ ۱۴/۲۸٪			۵۱ ۱۱/۹۴٪	

۱. کتاب دانش آموز (student book)

۲. کتاب کار (work book)

نمودار (۱): فراوانی نمادهای فرهنگ مبداء، مقصد و بین الملل در کتاب درسی

نمودار نشاندهنده آن است که فرهنگ مبداء (فرهنگ ایرانی - اسلامی) در مقایسه با دو فرهنگ مقصد و بین الملل، با ۷۴٪، بسیار شاخص است که در جدول (۲) دسته بندی زیرمقوله‌های فرهنگی به تفکیک تصاویر، واژگان و متون بر اساس درصد در فرهنگ مبداء طبقه بندی شده‌اند.

جدول (۲): زیر مقوله‌های فرهنگی در کتاب دانش آموز و کار و درصدهای مربوطه

زیر مقوله‌ها	ابعاد بررسی	تصاویر	واژگان	متون
افراد (نام، هویت و شخصیت ایرانی)		۱۸.۴۶٪	۵۱.۹۷٪	۳.۷۰٪
شغل و حرفه		۴.۱۰٪	۲.۵۶٪	۷.۴۰٪
اماکن (عمومی، جغرافیایی، تاریخی مذهبی و ...)		۱۲.۸۲٪	۱۰.۵۲٪	۰٪
ملیت و زبان		۱.۰۲٪	۴.۶۰٪	
مراسم و جشن ها (ملی، مذهبی)		۸.۷۱٪	۶.۵۷٪	۱۸.۵۱٪
مشاهیر ملی، سیاسی، علمی و مذهبی		۱.۵۳٪	۱.۹۷٪	۰٪
پوشش و حجاب		۲۲.۰۵٪	۰٪	۰٪
نقشه و پرچم		۳.۰۷٪	۰٪	۰٪

متون	واژگان	تصاویر	ابعاد بررسی زیر مقوله‌ها
٪۰	٪۰.۶۵	٪۱.۰۲	سرود ملی
٪۲.۵۶	٪۰	٪۶.۶۶	خدمات شهری
٪۷.۴۰	٪۰	٪۴.۶۱	خانواده
٪۲۵.۹۲	٪۶.۵۷	٪۱.۵۳	خصوصیات اخلاقی
٪۷.۴۰	٪۷.۲۳	٪۲.۰۵	امور دینی
٪۷.۴۰	٪۳.۲۸	٪۲.۵۶	هنر (فیلم، موسیقی و ..)
٪۰	٪۳.۲۸	٪۲.۰۵	فرهنگ جنگ، جبهه، شهید
٪۲۲.۲۲	٪۳.۲۸	٪۵.۶۴	فعالیت های اجتماعی

با توجه به دسته بندی‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس ریز مقوله‌های فرهنگی نشان می‌دهد که در بخش واژگان بومی تمرکز بر نام و نام نام خانوادگی افراد، نام مکان (نام شهر، کشور، مدرسه، خیابان، فرودگاه)، نام ملیت و زبان، مراسم و جشنواره (ملی، آیینی، مذهبی، هنری و انقلابی)، شخصیت‌های ادبی، فعالیت اجتماعی، نام سازمان و نام هفته و ماه است. بررسی تصاویر کتاب دانش آموز و کار نشان می‌دهد که در این بخش نیز توجه بارز بر فرهنگ بومی است به گونه‌ای که ۱۴۷ تصویر در بردارنده مضامین فرهنگ بومی و تنها ۶ مورد فرهنگ مقصد و ۱۱ مورد فرهنگ بین الملل است. مضامین تصاویر بومی شامل هویت ایرانی- اسلامی در قالب پوشش اسلامی، فضای آموزشی (مدرسه)، نقشه و پرچم ایران، سرود ملی، مراسم و جشنواره‌ها (ملی، آئینی، انقلابی، هنری)، راهپیمایی، لباس محلی، کار و فعالیت اجتماعی، حمل و نقل، مکان‌های هنری (سینما، خیابان، پارک، روستا)، شخصیت‌های ملی، خانواده، مکان‌های مذهبی، شهدا، رزمنده، رسانه، بازار، فروشگاه صنایع دستی، محل کسب و کار، شغل، مقبره بزرگان است. هویت ایرانی- اسلامی با پوشش ایرانی- اسلامی برای خانم‌ها و آقایان در مکان‌های مختلف مانند مدرسه، بانک، هتل و ... بارزترین مصادیق تصویری هستند که گویای فرهنگ بومی می‌باشند. بررسی متون هم حاکی از آن است که به مضامین فرهنگ بومی نسبت به دو فرهنگ دیگر توجه ویژه گشته است و شامل مضامینی چون؛ هویت و شخصیت نوجوان و دانش‌آموز ایرانی، درباره ایران و ایرانی، توریست در ایران، سفر، مراسم نوروز، شب یلدا و روز طبیعت، خانواده و

فعالیت‌های مربوط به آن، کار و فعالیت، ورزش و اوقات فراغت، کمک‌های اولیه و فعالیت در هلال احمر، معرفی فرهنگ ایثار با معرفی امید عباسی، فعالیت‌های جنبی مدرسه مانند گردش علمی و جشن تکلیف، جشنواره هنری فیلم فجر و کودک و نوجوان است. بررسی موارد فرهنگی در فرهنگ مقصد و بین‌الملل در جدول (۳) طبقه بندی شده است.

جدول (۳): فراوانی زیر مقوله‌های فرهنگ مقصد و بین‌الملل

ابعاد بررسی زیر مقوله‌ها	تصاویر		واژگان		متون	
	فرهنگ مقصد	فرهنگ بین‌الملل	فرهنگ مقصد	فرهنگ بین‌الملل	فرهنگ مقصد	فرهنگ بین‌الملل
فرد (نام، هویت و شخصیت)		۲	۲۷	۱۱		۱
ملیت و زبان، کشور، واحد پول	۳		۷	۱۸		
مکان (تاریخی، مذهبی، توریستی)		۲				
مراسم و جشن‌ها (ملی، مذهبی)				۲		۳
پوشش		۱				۱
خدمات			۵	۱		
خانواده		۱				
فرهنگ مقاومت		۱				
فعالیت‌های اجتماعی	۳		۵			
سفر		۲			۱	

در قسمت فرهنگ مقصد، واژگان فرهنگی در قالب نام افراد، ملیت و زبان، نام مکان (شهر و کشور)، نام ماه و روز هفته و نام وسایل و ابزار الکترونیکی در قالب خدمات بیان شده‌اند. در فرهنگ بین‌الملل، نام افراد، نام مکان، نام زبان و ملیت و نام مراسم و آئین‌های موردی بودند که لحاظ گشته بود. بیشترین واژگان به کار رفته در این بخش، نام افراد با ۲۷ نام انگلیسی و ۱۱ نام مربوط به دیگر فرهنگ بین‌الملل و واژگان مربوط به ملیت، زبان، کشور در بخش فرهنگ بین‌الملل است. در بخش فرهنگ مقصد ۶ تصویر موجود شامل تصویر دلار، برنامه درسی و خط و

تحلیل محتوی کتاب درسی زبان انگلیسی پایه نهم بر اساس فرهنگ و ...

نوشتار انگلیسی هستند. تصاویر مربوط به دیگر ملل در قالب جاذبه‌های تاریخی و مذهبی، مکان، کار و فعالیت و جنگ (در فلسطین، سوریه و یا عراق) آمده است. درباره فرهنگ مقصد یک متن شنیداری لحاظ گشته است که درباره سفر یک انگلیسی به ایران است و در فرهنگ بین الملل در چند متن محدود به سفر توریست به ایران، مراسم عید فطر در ترکیه، آداب سال نو در چین، درباره یک شخصیت نوجوان کره‌ای و تعطیلات سولنال در کره است.

با توجه به زیر مقوله‌های بدست آمده از تحلیل کتاب، توجه مولفان به فرهنگ کوچک بوده است، به گونه‌ای که تنها نمونه از مصادیق فرهنگ بزرگ از جمله، هنر، موسیقی، فلسفه و ... اشاره به جشنواره فیلم فجر و بین المللی کودک و نوجوان است و بقیه، مصادیقی از فرهنگ کوچک می‌باشند که در جداول (۲) و (۳) دسته بندی گشته‌اند.

یافته‌های تحقیق

زبان‌آموزی وسیله‌ای است که از طریق آن می‌توان جایگاه و موقعیت فرهنگی کشور را ارتقاء بخشید و یکی از موثرترین راه‌ها برای مطرح شدن و انتقال ارزش‌های دینی، فرهنگی و تمدن ایرانی است. در راستای حرکت برای ایجاد تحول بنیادین در نظام آموزشی، دفتر تالیف و برنامه‌ریزی درسی رویکردی توحیدی را برگزیده است تا بر اساس نظریه و رویکرد نوآورانه ارتباطی ارزش‌مدار، فعال و خودباورانه به گونه‌ای برنامه‌ریزی نماید تا فرزندان جامعه از تاثیرات منفی کارکردهای فرهنگ غربی مصون بمانند (شهرتاش، ۱۳۸۹). یکی از نقش‌های مهم زبان انتقال فرهنگی است. زبان این دو نقش را به دو طریق ایفاء می‌نماید. ۱- وسیله‌ای است برای آگاهی از فرهنگ گذشته و ۲- انتقال فرهنگ حاضر. این دو نقش نیز می‌تواند در یادگیری زبان‌های خارجی نیز اعمال گردد و بی شک یکی از بهترین راه‌های آن در کتب آموزشی زبان مدارس می‌باشد. مهمترین نقش در اجرای این وظیفه، متوجه برنامه‌ریزان درسی در سطح کلان و مجریان برنامه که همان معلمانند، می‌باشد. در این راستا گروه زبان‌های خارجی دفتر تالیف در چشم انداز کلی آموزش زبان‌های خارجی به مقوله فرهنگ ملی و بومی جایگاه ویژه‌ای داده است و در تبیین اهداف خود آورده است که در یادگیری و آموزش زبان‌های خارجی تقویت هویت ملی و دینی

کشور، زمینه‌سازی برای ارتقای سطح مقاومت دانش‌آموزان در برابر فرهنگ غلط بیگانه و پاس-داری آگاهانه از فرهنگ خودی را از اولویت‌های خود قرار داده است.

نتایج بررسی‌های صورت گرفته بر اساس روش تحلیل محتوا پاسخ‌های ذیل را برای سوالات تحقیق نشان می‌دهد:

مصادیق فرهنگ و هویت ایرانی-اسلامی شامل موارد ذیل است:

در بخش واژگان: نام و نام‌نام خانوادگی افراد، نام مکان (نام شهر، کشور، مدرسه، خیابان، فرودگاه)، نام ملیت و زبان، مراسم و جشنواره (ملی، آیینی، مذهبی، هنری و انقلابی)، شخصیت‌ها، فعالیت اجتماعی، خصوصیات اخلاقی، خدمات شهری، فرهنگ جبهه و شهادت است که استفاده از نام و نام خانوادگی فارسی بالاترین درصد را در این قسمت دارد.

در بخش تصاویر: هویت ایرانی-اسلامی در قالب پوشش اسلامی، فضای آموزشی (مدرسه)، نقشه و پرچم ایران، سرود ملی، مراسم و جشنواره‌ها (ملی، آیینی، انقلابی، هنری)، راهپیمایی، لباس محلی، کار و فعالیت اجتماعی، حمل و نقل، مکان‌های هنری (سینما، خیابان، پارک، روستا)، شخصیت‌های ملی، خانواده، مکان‌های مذهبی، شهدا، رزمنده، رسانه، بازار، فروشگاه صنایع دستی، محل کسب و کار، شغل، مقبره بزرگان، هویت ایرانی-اسلامی با پوشش ایرانی-اسلامی برای خانم‌ها و آقایان در مکان‌های مختلف مانند مدرسه، بانک، هتل. پوشش و حجاب اسلامی شاخص‌ترین مورد در بخش تصاویر است.

در بخش مضامین: هویت و شخصیت نوجوان و دانش‌آموز ایرانی، درباره ایران و ایرانی، توریست در ایران، سفر، مراسم نوروز، شب یلدا و روز طبیعت، خانواده و فعالیت‌های مربوط به آن، کار و فعالیت، ورزش و اوقات فراغت، کمک‌های اولیه و فعالیت در هلال احمر، معرفی فرهنگ ایثار با معرفی امید عباسی، فعالیت‌های جنبی مدرسه مانند گردش علمی و جشن تکلیف، جشنواره هنری فیلم فجر و کودک و نوجوان. پرداختن به خصوصیات اخلاقی و مراسم و جشن‌های ملی، مذهبی و ... بیشترین سهم را در بخش متون نوشتاری و شنیداری دارند.

از ۲۲۱ واژه استخراج شده با بار فرهنگی، ۱۳۴ واژه، معادل ۶۰٪ مربوط به فرهنگ بومی، ۵۴ واژه معادل ۲۴٪ مربوط به فرهنگ مقصد و ۳۳ واژه معادل ۱۵٪ اشاره به فرهنگ بین‌الملل

تحلیل محتوی کتاب درسی زبان انگلیسی پایه نهم بر اساس فرهنگ و ...

دارند. در بخش تصاویر از مجموع ۱۶۹ تصویر با مضمون فرهنگی، ۱۵۲ تصویر معادل ۹۰٪ به فرهنگ بومی، ۶ تصویر معادل ۳.۵٪ به فرهنگ مقصد و ۱۱ تصویر معادل ۶.۵٪ به فرهنگ بین‌الملل اختصاص یافته‌اند. بررسی متون نشان می‌دهد که کتب مورد مطالعه حاوی ۳۷ متن نوشتاری و شنیداری با مضامین فرهنگی هستند که ۲۹ متن معادل ۷۸٪ به فرهنگ بومی، ۱ متن معادل ۲.۷٪ به فرهنگ مقصد و ۷ متن معادل ۱۸.۹۱٪ به فرهنگ بین‌الملل اختصاص یافته‌اند. برابند مقولات واژگانی، تصویری و متنی شامل ۴۲۷ مورد فرهنگی است که ۳۱۵ مورد معادل ۷۳.۷۷٪ دربردارنده فرهنگ ایرانی - اسلامی است.

مصادیق فرهنگ مقصد و بین‌الملل شامل موارد ذیل می‌باشند:

واژگان: نام افراد، ملیت و زبان، نام مکان (شهر و کشور)، نام ماه و روز هفته و نام وسایل و ابزار الکترونیکی، نام مراسم

تصاویر: دلار، برنامه درسی و خط و نوشتار انگلیسی، جاذبه‌های تاریخی و مذهبی، مکان، کار و فعالیت و جنگ (در فلسطین، سوریه و یا عراق)
متون: سفر توریست به ایران، مراسم عید فطر در ترکیه، آداب سال نو در چین، درباره یک شخصیت نوجوان کره‌ای و تعطیلات سولنال در کره
نتایج نشان می‌دهد که سهم فرهنگ و هویت ایرانی اسلامی در کتاب بسیار پررنگ است و کتاب زبان انگلیسی پایه نهم کاملاً مطابق با فرهنگ بومی می‌باشد.

پیشنهادات

توجه به فرهنگ ایرانی - اسلامی از ابعاد مختلف یکی از جنبه‌های قابل توجه در کتاب زبان انگلیسی پایه نهم است که این را می‌شود نقطه قوتی در مقایسه با کتاب‌های درسی پیشین به حساب آورد. در کنار این توجه مثبت به فرهنگ ایرانی - اسلامی چند نکته وجود دارد که لازم است مولفان کتب درسی به آن توجه نمایند. توجه به فرهنگ بزرگ (کلان) باید در کتب درسی لحاظ شود، مواردی که دغدغه نسل امروز باشد؛ مسائلی چون محیط زیست، سبک زندگی استاندارد در کنار ادبیات و هنر و ... در بخش زیر مقوله‌های فرهنگی در کنار توجه به آداب و سنن، جشن، هویت و غیره، باید به دیگر جنبه‌های فرهنگ بومی که متناسب با سن

فراگیران باشد، توجه گردد، مانند احترام به خانواده، نحوه استفاده به جا و درست از رسانه، فرهنگ کتابخوانی، معرفی الگوهای علمی، سیاسی، ملی بومی. از آنجا که زبان کتاب، انگلیسی است باید در حد استاندارد و بر اساس چارچوب‌های بومی در قالب تصاویر، متون و واژگان به جنبه‌های بین‌المللی این زبان توجه بیشتر گردد، ضمن اینکه مسائل بین‌فرهنگی و بین‌المللی نیز در همین راستا باید مورد توجه بیشتر قرار گیرند.

منابع

- استابز، مایکل (۱۳۸۴). زبانشناسی تربیتی. ترجمه: سهیلا کاووسی نژاد و زهرا زندگی مقدم. تهران: انتشارات مدرسه
- رضایی، نقی (۱۳۹۴). بررسی مؤلفه‌ها و نمادهای فرهنگ ایرانی-اسلامی و فرهنگ جامعه هدف (فرهنگ بین‌المللی) در کتاب زبان انگلیسی پایه هفتم. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور تهران
- شهرتاش، عفت السادات (۱۳۸۹). زبان جدید زندگی جدید. ماهنامه آموزش راهنمایی. شماره ۶، دوره ۱۶. صص ۳۶-۳۸.
- علوی مقدم، سید بهنام و همکاران (۱۳۹۴) *English for schools Prospect 3*. تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران
- علوی مقدم، سید بهنام و همکاران (۱۳۹۴). *English for schools Prospect 3 (work book)*. تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران
- فتوحی، محمود (۱۳۹۳). آیین نگارش مقاله علمی- پژوهشی. تهران: چاپ سخن.
- کتابی، سعید. طالبی نژاد، محمدرضا (۱۳۸۸). الگوهای فرهنگی-اجتماعی ارائه شده در کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی دبیرستان‌های ایران از نظر میزان ایجاد انگیزش روحیه تحقیق و تتبع. مجله آموزش مهارت‌های زبان دانشگاه شیراز. دوره اول، شماره اول. پاییز ۸۸. صص ۴۱-۶۹
- Ahmed, F. Nancy-Combes, M,F (2011). An analysis of textbooks from a cultural point of view. *TESOL Journal*, 5, 21-37.
- Ahmadi Safa, M. Moradi, M. Hamzavi, R (2015). Iranian EFL teachers and learners perspective on potentiality of Top Notch series for intercultural competence development. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 3 (2), 47-66.

- Baleghzadeh, S. Saneie Moghadam, M (2013). An Investigation of Tensions between Foreign Language Learning and Learning Research Journal, 7, 35-53.
- Brown H, Douglas (2007). Principles of language learning & teaching 5th, Pearson Longman.
- Canale, G (2016). (Re) Searching culture in foreign language textbooks, or the politics of hide and seek. Routledge, Language, Culture and Curriculum, 1-20.
- Cook, G (2003). Applied Linguistics. Oxford University Press.
- Drewelow, I. Mitchell, C (2015). An exploratory study of language, culture, and learning in advanced-level Spanish courses. Routledge, Language, Culture and Curriculum, 28 (3), 243-256.
- Erfani, Seyyed Mahdi (2014). Source culture, Target culture or inter culture? Iranian English Learners' Perceptions. International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World, 6 (1), 317-337
- Forman, R (2014). How local teachers respond to the culture and language of a global English as a Foreign Language textbook. Routledge, Language, Culture and Curriculum, 27 (1), 72-88.
- Ghanem, C (2015). Teaching in the foreign language classroom: How being a native or non-native speaker of German influences culture teaching. SAGE, Language Teaching Research, 19 (2), 169-186.
- Guidera, J, K (2009). Content and citation analysis of interdisciplinary humanities textbooks within a framework of curriculum theory, (**Doctoral dissertation**). College of Education at the University of Central Florida Orlando, Florida.
- Hilliard, A, D (2014). A critical examination of representation and culture in four English language textbooks. Language Education in Asia, 5 (2), 238-252.
- Kovala, U (2002). Cultural Studies and Cultural Text Analysis. [CLCWeb](#), 4 (4), 1-7.
- Larsen Freeman, D (2011). Techniques and Principles in Language Teaching. Oxford University Press
- Lee, Kang-Young (2009). Treating culture: What 11 high school EFL conversation textbooks in South Korea. English Teaching: Practice and Critique, 8, 76-96.
- Olajide, Stephen Billy (2010). A Critical Assessment of the Cultural Content of Two Primary English Textbooks Used in Nigeria. Journal of Language Teaching and Research, 1 (5), 656-661

- Ookawa, Kouki (2016). Analyzing Cultural Issues in High School English Textbooks in Japan. *International Journal of English Language Education*, 4, (2), 1- 16
- Rashidi, N. Meihami, H (2016). Hidden curriculum: An analysis of cultural content of the ELT textbooks in inner, outer, and expanding circle countries. *Cogent Education*, 3, 1-17.
- Tayyebi, Gh. Zare, D (2014). The attitudes of Iranian EFL learners toward cultural issues in western-based textbooks. *International Journal of Modern Management & Foresight*, 1, 309-325.
- Toprak, T, E. Aksoyalp, Y (2014). The question of representation in EFL course books: Are learners of English taught about New Zealand? *International Journal of Society, Culture & Language*, 3 (1), 91-104.
- Zarei, Gh, R. Khalessi, M (2011). Cultural load in English language textbooks: an analysis of interchange series. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15, 294-301.
- Yassine S. Riche, B (2012). From cultural alienation to intercultural competence in EFL textbooks. *Linguistic Practices*, 11, 3-26.

